

Република Македонија
НАРОДЕН ПРАВОБРАНИТЕЛ
O M B U D S M A N
Republic of Macedonia

ПОСЕБЕН ИЗВЕШТАЈ
за состојбата со почитување и остварување на правото на учество на детето во
донесување одлуки во средните училишта во Република Македонија

Скопје, август 2016 година

ВОВЕД

Конвенцијата за правата на детето на Обединетите Нации¹ е клучен обврзувачки инструмент кој ги вклучува граѓанските, политичките, економските, социјалните и културните права на децата, која го признава правото на учество на детето како еден од основните принципи на Конвенцијата, при што определува дека на детето кое е способно да формира свое сопствено мислење треба да му се обезбедува право на сопствено мислење, слободно изразување на мислењето за сите прашања кои се однесуваат на детето, и на неговото мислење се посветува посебно внимание во согласност со годините на живот и зрелоста на детето.² Неспорно е дека мислењето на детето треба да биде земено предвид, односно да биде сослушано и да му се обезбеди можност слободно да го изрази сопственото мислење кога се донесуваат одлуки кои се однесуваат на децата или влијаат на нивниот живот. Државата е должна да обезбеди посебна заштита, грижа и благосостојба на децата, при што насочувачки начела на Конвенцијата се најдобриот интерес на детето, недискриминацијата, правото на живот, опстанок и развој, како и правото на учество.

Народниот правобранител, согласно Законот за народниот правобранител („Службен весник на РМ“ бр.60/03 и 114/09) во рамките на законските овластувања покрај постапувањето по поднесени претставки, преку Одделението за заштита на правата на децата и лица со посебни потреби ја следи состојбата со почитувањето и заштитата на правата на децата во сите сфери од општественото живеење, вклучително и во процесот на образование. Во тој контекст, Народниот правобранител согласно Годишната програма за работа за 2016 година оцени за потребно да побара податоци и информации од средните училишта во Република Македонија, во врска со правото на учество на децата во донесување одлуки во училиштето, односно колку и на кое ниво се почитуваат правата на средношколците при донесување на одлуките кои директно се однесуваат на нив во училиштето каде го остваруваат правото на образование.

Истражувањето беше спроведено во текот на второто полугодие од учебната 2015/2016 година и согласно податоците во Конкурсот за запишување во јавните средни училишта за учебната 2015/2016 година, опфатени се сите средни училишта, вклучувајќи ги и средните училишта за деца со посебни потреби.

Во овој Посебен извештај презентирани се одговорите од средните училишта, а во врска со партиципацијата на средношколците во процесот на донесување одлуки, односно формата во која се вклучени при донесувањето одлуки од страна на органите во училиштето, формата на средношколското организирање и изборот на претставниците на учениците во средните училишта, со посебен акцент на прашањата

¹ Конвенцијата за правата на детето во 1993 година беше ратификувана од страна на Р.Македонија, а во 2003 година ратификувани се и двата факултативни протоколи (Факултативен протокол кон Конвенцијата за правата на детето за продажба на деца, детска проституција и детска порнографија „Сл.весник на РМ“ бр. 4/2003; и Факултативен протокол кон Конвенцијата за правата на детето за вклучување на децата во вооружени судири „Сл.весник на РМ“ бр. 44/2003);

² Член 12 од Конвенцијата за правата на детето

за кои најчесто се бара учество на средношколците во донесувањето одлуки и мислење на надлежните во училиштето за тоа дали постојната форма на учество на учениците може да ги задоволи потребите и интересите на средношколците, односно нивни предлози за други форми на учество на средношколците.

Овој Посебен извештај ја прикажува состојбата со правото на учество на децата во донесување одлуки во 103 средни училишта³ во Република Македонија.

ПРАВНА РАМКА

Меѓународното право има голема улога во заштита на човековите права.

На универзално ниво се говори за целта на образованието, стремежот кон развојот на човековата личност и зацврстување на човековите права и основните слободи, за градење на свест кај поединецот за своите права и правата на другите.

Според Уставот на Република Македонија, секој има право на образование. Образованието е достапно на секого под еднакви услови. Основното образование е задолжително и бесплатно.

Конвенцијата за правото на детето во членот 28 признава право на образование, и поради постепено остварување на ова право врз основа на еднакви можности, меѓу другото, државите-членки го поттикнуваат развојот на различните облици на средношколско образование, вклучувајќи го општото и стручното образование кое им е достапно на сите деца, и преземаат соодветни мерки, како што се воведувањето на бесплатно образование и давањето на финансиска помош во случај на потреба.

Државите (потписнички) се согласни дека образованието на детето треба да биде насочено врз развојот на личноста на детето и развојот на надареноста и менталните и физички способности до крајни граници, со цел подготвување на детето за одговорен живот во слободно општество, во дух на разбирање, мир, толеранција, еднаквост на половите и пријателство.

Според Законот за средното образование, средното образование е задолжително за секој граѓанин, под еднакви услови утврдени со овој закон, при што средното образование во јавните средни училишта е бесплатно.

Во Национална стратегија за млади на Република Македонија од 2005-2015 година беше предвидено дека „младите луѓе се способни да преземаат одговорност за сопствениот живот и да решаваат за сите прашања кои ги засегаат на сите нивоа.“ Оваа стратегија, меѓу другото предвидува активно учество на младите во креирањето на образовниот процес, кое ќе резултира со инволвирање на учениците во процесот на донесување одлуки и соработка со ученичките здруженија. Фокусот на ова прашање продолжува и во Националната стратегија за млади на Република Македонија од 2015-2025 година, изработена според Европската повелба за учество на младите во локалниот и регионалниот живот, во која е споменато дека покрај постоењето на право за учество, потребна е и можност за остварување на тоа право со кое младите ќе бидат

³ Во Прилог на Посебниот извештај се наведени средните училишта опфатени со ова истражување, односно средни училишта кои не доставиле одговор на Прашалникот.

вклучени во креирањето, носењето и реализација на политиките кои се од нивен интерес.

Учеството на децата во донесувањето одлуки во училиштето не е уредено во Законот за средното образование. Од анализата на овој закон произлегува дека во членот 45-в ученикот или родителот има право да поднесе писмен приговор до училишната комисија и да направи увид на тестот од членот 45-а (овој член се однесува на следењето и проверувањето на напредокот и постигањето на успехот на учениците преку интерно и екстерно проверување), и во член 47 од Законот, право на ученикот кој не е задоволен од годишните оценки да поднесе приговор до наставничкиот совет на јавното училиште.

Понатаму, во делот IX Управување и раководење во средно училиште е уредено дека орган на управување во јавното средно училиште е училишниот одбор кој е составен од 12 члена: четири претставника од наставниците, три претставника од родителите, односно старателите на учениците, три претставника од основачот и по еден претставник од Министерството и од деловната заедница.

Стручни органи и тела во јавните училишта согласно член 95 од Законот за средното образование се: Наставнички совет кој го сочинуваат наставниците и стручните соработници; Советот на годината, односно советот на структурата кој го сочинуваат наставниците кои изведуваат настава и стручните соработници; Совет на паралелката, раководител на паралелка и стручни активи на наставници по одредени стручни области.

Според член 98 од Законот, во јавното средно училиште се формира совет на родители кој го сочинуваат претставници од родителите на учениците кои не се вработени во училиштето. Советот на родители ја следи и дава мислење за остварување на воспитно-образовната работа, при тоа работата, бројот на членовите, начинот на избор и организацијата на советот на родители се утврдува со статутот на училиштето.

АНАЛИЗА НА ПОДАТОЦИТЕ ОД ИСТРАЖУВАЊЕТО

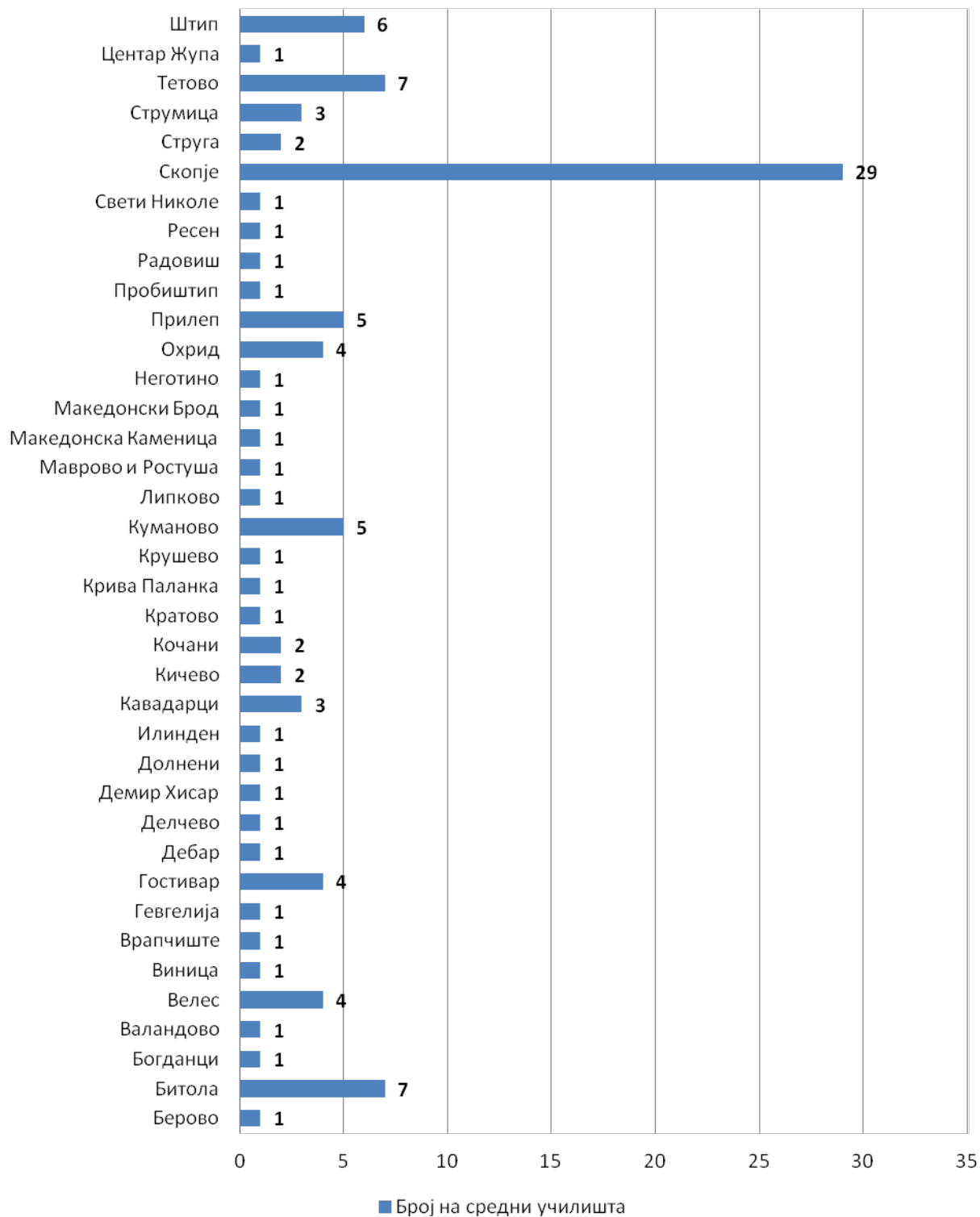
Народниот правобранител до 107 средни училишта на територијата на Република Македонија достави Прашалник кој содржеше 14 прашања од затворен, полуотворен и отворен тип, а се однесуваа на формата во која средношколците се вклучени во донесувањето на одлуки во училиштето; актите во кои е тоа уредено; начинот на кој учениците учествуваат во органите кои управуваат со училиштето; формата на организирање на учениците и на кој начин ги застапуваат своите права; претставниците на учениците, нивниот избор и учеството во работата на училиштето и неговите органите; како и прашања за тоа колку оваа форма на работа ги задоволува потребите на децата/учениците и кои други форми на организирање се потребни заради поголемо учество на децата/учениците во процесот на донесување одлуки.

Прашалникот доставен до средните училишта е пополнет од страна на директор на училиштето, заменик и помошник директор, училишен психолог, педагог, социолог/социјален работник, секретар и професори во училиштето.

Табела 1: Број на средни училишта опфатени со истражувањето

Населени места со средни училишта	Број на средни училишта	Населени места со средни училишта	Број на средни училишта
Берово	1	Куманово	5
Битола	7	Липково	1
Богданци	1	Маврово и Ростуша	1
Валандово	1	Македонска Каменица	1
Велес	4	Македонски Брод	1
Виница	1	Неготино	1
Врапчиште	1	Охрид	4
Гевгелија	1	Прилеп	5
Гостивар	4	Пробиштип	1
Дебар	1	Радовиш	1
Делчево	1	Ресен	1
Демир Хисар	1	Свети Николе	1
Долнени	1	Скопје	29
Илинден	1	Струга	2
Кавадарци	3	Струмица	3
Кичево	2	Тетово	7
Кочани	2	Центар Жупа	1
Кратово	1	Штип	6
Крива Паланка	1		
Крушево	1	Вкупно	107

Број на средни училишта по општини

ПРИКАЖУВАЊЕ НА СОСТОЈБАТА ВО СРЕДНИТЕ УЧИЛИШТА ПО ГРАДОВИ/НАСЕЛЕНИ МЕСТА

БЕРОВО

Во единственото средно училиште во Берово средношколците се организирани преку средношколска заедница и младинска канцеларија, што е уредено во Годишната програма за работа на училиштето. Учениците не учествуваат во работата на органите кои управуваат со училиштето, а нивните претставници (претседателите и секретарите на паралелки) учествуваат во донесувањето одлуки поврзани со конкретни прашања односно обезбедување ученички униформи, екскурзии, прослави на матурски вечери и сл.

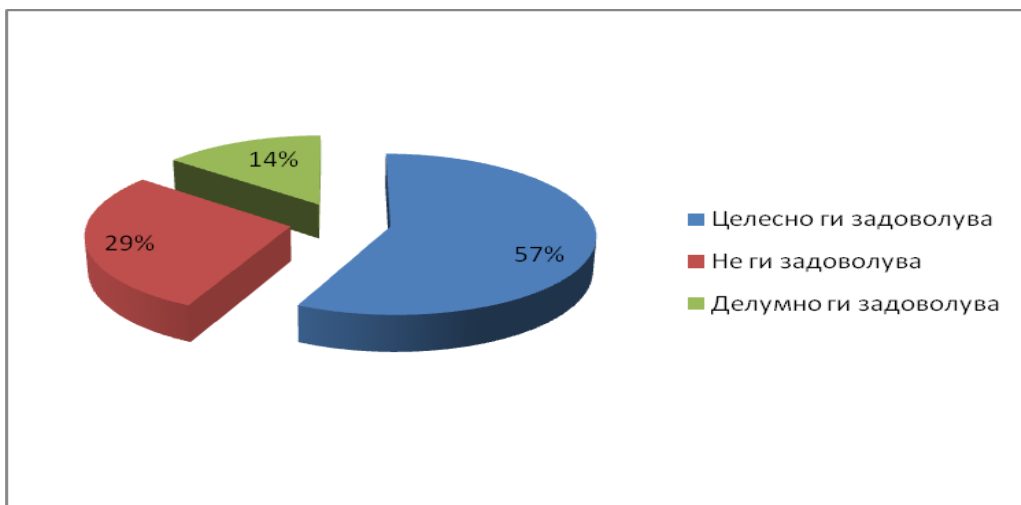
Инаку, изборот на претставниците на средношколците го прават самите ученици, по пат на гласање во секоја паралелка, а постапката за избор не е уредена во актите на училиштето.

Според претставниците на ова училиште постојаната форма на учество на учениците делумно ги задоволува потребите и интересите на средношколците и потребно е поврзување со останатите претставници на средните училишта на државно ниво.

БИТОЛА

Во пет од седум средни училишта учениците се вклучени во процесот на донесување одлуки преку повеќе форми: Средношколска унија, Класна заедница, Младинска организација (Младински актив), а во некои училишта има и Дете правобранител. Само во едно средно училиште учеството на средношколците е уредено во актите на училиштето, односно во Статутот на училиштето. Инаку, во 6 од 7 средни училишта средношколците имаат свои претставници кои ги избираат сами, по пат на гласање, и најчесто се консултирани за прашања поврзани со изработка на матурско табло, екскурзии, предлагаат локации за екскурзии, организирање на младински забави, хуманитарни акции и сл.

Поголемиот број од училиштата во Битола сметаат дека постојната форма на учество на учениците ги задоволува потребите и интересите на учениците и не се потребни промени на постојната форма. Додека пак, училиштата кои сметаат поинаку предлагаат формално-правно уредување на прашањето за учество на учениците во донесување на значајни одлуки, односно прашањето за учество на учениците во донесување одлуки да биде уредено со закон.

БОГДАНЦИ

Учеството на средношколците во донесувањето одлуки во единственото средно училиште е уредено во Годишната програма за работа на училиштето, при што се разгледуваат прашања од интерес за учениците, евентуални проблеми поврзани со квалитетот на наставата и целокупната работа и живот на учениците во училиштето, избор на изборни предмети, проектни активности, секции, организирање прослави и други хуманитарни активности, екскурзии и сл.

Претставници на ученичката заедница во ова училиште се претседателите на класовите, нивните заменици и членовите на класната заедницата, како и претставник на младинската организација, а имаат благајник и лице за односи со јавност. Овие претставници се избрани од самите ученици, со тајно гласање, при што се користи Прирачникот за демократско учество на учениците од проектот за меѓуетничка интеграција во образованието.

Претставниците на средното училиште сметаат дека постојната форма на учество на учениците целосно ги задоволува потребите и интересите на средношколците, но укажуваат дека е потребна поголема комуникација помеѓу средношколските организации од разни училишта и средношколските организации на национално ниво.

ВАЛАНДОВО

Вклученоста на учениците во процесот на донесување на одлуки се реализира преку учество во тимови за спроведување на самоеваулација, по пат на анкета, како и усно изразување на мислењата на учениците за одредени проблеми.

Учеството на средношколците не е уредено во актите на училиштето, а во работата на органите кои управуваат со училиштето учествуваат преку училишната заедница. Покрај оваа форма, учествуваат и преку Младинската асоцијација на средни стручни училишта- МАССУМ.

Претседателите на класните заедници и претседателот на училишната заедница се претставници на учениците, чиј избор го прават заедно учениците и класниот раководител. Претставниците на средношколците учествуваат во работата на училиштето и неговите органи, односно во тимови за самоеваулација на училиштето и во реализација на проекти.

Училиштето смета дека постојната форма на учество на учениците делумно ги задоволува потребите и интересите на средношколците и дека е потребно поголема активност и заинтересираност на учениците за вклучување во средношколски организации, односно формирање на тело или орган на ниво на држава каде секое училиште ќе има свој претставник.

ВЕЛЕС

Средношколците се вклучени во процесот на донесување одлуки во училиштето преку нивните легитимни претставници- Средношколската /младинска заедница, при што учеството на средношколците е уредено со Статутот на училиштето или Програмата за работа на ученичката заедница, односно Годишната програма за воспитно-образовна работа.

Учениците имаат свои претставници (претседател и заменик претседател на класна заедница) кои се избираат од самите ученици или заедно со класниот раководител, на транспарентен начин.

Претставниците на средношколците учествуваат при разгледувања на прашања за успехот на учениците, организацијата и подобрување на квалитетот на воспитно-образовната работа, редовност и дисциплина, изготвување на правилници и кодекс на однесување, како и за прашања поврзани со организирање на екскурзии, матурски одбележувања, средношколски забави и сл.

Сите четири (4) средни училишта во Велес сметаат дека формата на учество на учениците целосно ги задоволува потребите и интересите на средношколците.

ВИНИЦА

Во општинското средно училиште вклученоста на учениците во процесот на донесување на одлуки е преку Младинска организација и претседателите на класови, при што учеството е уредено во Статутот на училиштето. Средношколците повремено учествуваат во работата на органите на управување кога се работи за прашања поврзани со нив.

Претседателите на класовите и Младинската организација преку претседателот, потпретседателот, благајникот и блиските соработници се претставници на средношколците. Претседателот на младинската организација се избира од страна на учениците, при што е потребно да исполнува неколку услови: кандидатот да е со примерно поведение, да има позитивно мислење од класниот и предметните наставници и просекот на постигнатиот успех да не е помалку од 4.00. Кандидатот доставува и

кратка биографија, а се спроведува интервју со наставниот ментор, по што се избира со тајно гласање од сите ученици. Изборот на претставниците на средношколците е уредено во Годишната програма.

Претставниците на средношколците учествуваат во работата на одредени комисији, тимови за изработка на самоевалуацијата на училиштето, како и во активности на ученичката организација.

Училиштето смета дека постојната форма на учество на учениците целосно ги задоволува потребите и интересите на средношколците, но укажува дека е потребна поголема вклученост на учениците во училишните активности преку комисији, тимови, и учество на родителските средби, наставнички совет итн.

ВРАПЧИШТЕ

Средношколците во средното општинско училиште се вклучени во процесот на донесување одлуки во училиштето преку класните раководители и ученички совети, што е уредено со интересен акт на училиштето.

Во ова училиште претставници на учениците се претседателите на класовите, класните раководители и Советот на родители. Постои отворена форма на кандидирање на учениците, по пат на слободни избори од страна на учениците, при што покрај претседателот, учениците бираат заменик и тројца членови.

Средношколските претставници учествуваат во работата на училиштето и неговите органи за прашања со кои директно се засегнати, пример организирање на екскурзии, натпревари и др. активности.

Иако училиштето смета дека постојната форма на учество на учениците целосно ги задоволува потребите и интересите на средношколците, сепак смета дека треба да се дополни интерниот акт и учениците да имаат право да учествуваат во Наставничкиот совет кога се решава за состојба/прашање од интерес на учениците.

ГЕВГЕЛИЈА

Средношколците не се вклучени во процесот на донесување на одлуки во училиштето, ниту нивното учество е уредено во актите на училиштето.

Учениците се организирани во Средношколската заедница, а претставници на ставовите на учениците и заштитници на нивните права се претседателите на класовите. Изборот на претседател е на транспарентен начин, со тајно гласање, во секој клас од страна на учениците, а избраниот претседател учествува во Средношколската заедница. Изборот на претставници на учениците не е уредено со акт на училиштето.

Претставниците на средношколците не учествуваат во работата на органите на училиштето, и според училиштето оваа форма на претставување на учениците делумно ги задоволува потребите и интересите на средношколците.

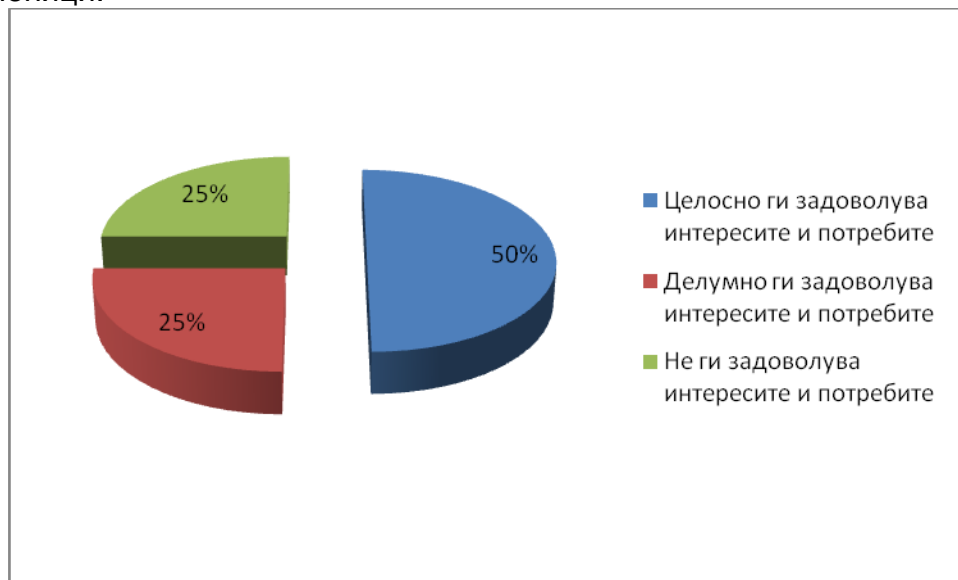
ГОСТИВАР

Во три од четири средни училишта во Гостивар учениците се вклучени во процесот на донесување одлуки, преку класна/училишна заедница, односно индиректно преку органите на училишната заедница. Во две училишта учеството на средношколците е уредено со Правилник за избор на класна/училишна заедница и програма за работа.

Учениците учествуваат во работата на органите на училиштето преку предлози и сугестии до директорот на училиштето, стручната служба и наставниот кадар, односно преку средби и состаноци со претставници на управата на училиштето.

Во сите училишта средношколците избираат претседател и заменици, а во едно средно училиште избираат и членови на младински организации. Претставниците на средношколците се избираат од страна на учениците со предлагање на кандидати и тајно гласање. Тие посредуваат и нудат помош во решавањето на проблеми во училиштето, промовираат социјализација, и најчесто се консултирани за прашања поврзани со екскурзии, матурски и други прослави.

Училиштата се поделени во размислувањата по однос на тоа колку формата на учество на учениците ги задоволува потребите и интересите на средношколците, и дали има потреба од поинакво уредување на ова прашање. Најголем број од овие училишта сметаат дека е потребно со правни акти да се уреди прашањето за учеството на учениците и нивно вклучување во донесувањето одлуки од значење за училиштето, но и за самите ученици.

ДЕБАР

Учениците се вклучени во процесот на донесување на одлуки преку Совет на училишна заедница кој го сочинуваат 8 члена, по еден претставник од сите паралелки во училиштето. Советот има претседател и секретар, при што се посветува внимание за запазување на половата, етничката и религиозната припадност на учениците.

Учеството на учениците не е уредено во актите на училиштето. Учениците избираат претседатели на класните заедници кои ја сочинуваат Училишната заедница, а таа се претставува преку Совет на ученици, Дете правобранител и заменик дете

правобранител. Изборот на претставниците на учениците го вршат учениците заедно со класниот раководител.

Претставниците на средношколците учествуваат на средбите со Советот на родители, како и при донесување одлуки во врска со некој инцидент, избор на изборни предмети, униформа за учениците, понуди за екскурзија, фотографирање на матуранти, понуди за прослава на матура и сл.

Оваа форма на учество на средношколците според училиштето делумно ги задоволува потребите и интересите на средношколците, и сметаат дека е потребно самите ученици да бидат дел од процесот на донесување на одлуки кои се однесуваат на самите нив.

ДЕЛЧЕВО

Учениците во Делчево се вклучени во процесот на донесување на одлуки во училиштето преку Ученичка заедница, класна заедница и локален младински сектор, и истото е уредено во Програмата на ученичка заедница.

Претседателите на класовите и на ученичката заедница се претставници на учениците кои се избираат од страна на учениците, при што изборот е уреден со Статутот на училиштето, по претходни интерни критериуми, а изборот го прават учениците заедно со класниот раководител. Имаат и Матурски совет преку кој учениците ги остваруваат своите права, посредно.

Учеството на претставниците на учениците во работата на училишните органи е преку подготовка на кодекси, куќен ред и предавања. Иако, според училиштето постојната форма на учество на учениците целосно ги задоволува потребите и интересите на средношколците, сепак смета дека е потребно повеќестрано ангажирање во воннаставните активности и преземање на активности со други сектори надвор од училиштето.

ДЕМИР ХИСАР

Ученичката и училишната заедница се форми на средношколско организирање во средното училиште, при што средношколците најчесто се вклучени во воннаставни активности, што е уредено со Статутот на училиштето.

Самите ученици избираат, на почетокот на учебната година свои претставници, односно претседатели и членови на класни и училишни заедници, кои ги застапуваат правата на учениците поврзани со прашања од воспитно-образовниот процес.

Претставниците на средношколците го остваруваат право на учество во случаи кои ги засегаат учениците.

Училиштето смета дека постојната форма делумно ги задоволува интересите и потребите на средношколците.

ДОЛНЕНИ

Учениците во средното училиште се вклучени во процесот на донесување на одлуки во училиштето преку класното раководство, а Ученичките совети се форма на средношколско организирање .

Класното раководство се избира од учениците (има претседател и благајник) и се нивни претставници, кои најчесто се консултирани за прашања поврзани со организирање на екскурзии, фотографирање на учениците, проекти во училиштето и сл.

Училиштето смета дека оваа форма на учество на учениците целосно ги задоволува потребите и интересите на средношколците.

ОПШТИНА ИЛИНДЕН

Ученичката заедница е форма во која учениците во средното училиште во оваа општина се вклучени во процесот на донесување одлуки, што е уредено со Статут на училиштето.

Учеството на учениците во работата на органите кои управуваат со училиштето е преку претставниците во Училишниот одбор, од редот на родителите на учениците.

Исто така, имаат свои избрани претставници-претседатели и потпретседатели на класната заедница, кои ги избираат на класен час, од редот на самите ученици, заедно со класниот раководител.

Претставниците на средношколците учествуваат на редовни состаноци на органите на училиштето, и по презентирање на извештаите за работа на училиштето даваат предлози и мислења поврзани со воспитно- образовниот процес.

Училиштето смета дека постојаната форма на учество на учениците целосно ги задоволува потребите и интересите на средношколците.

КАВАДАРЦИ

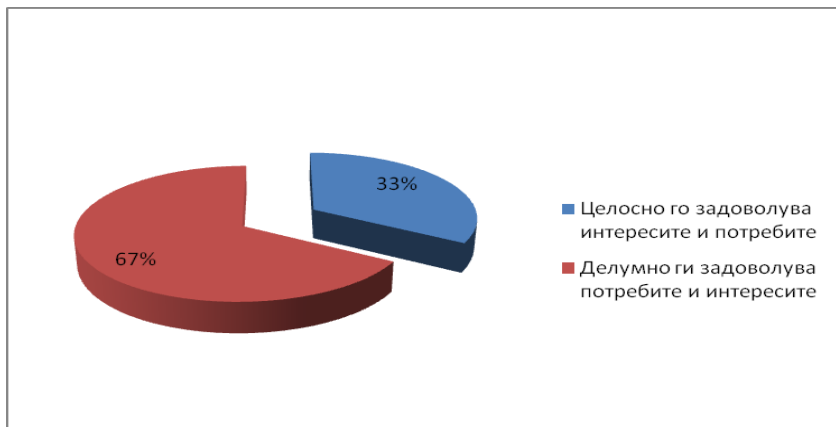
Во трите средни училишта учениците се вклучени во процесот на донесување одлуки преку средношколска/младинска/класна заедница.

Учеството не е уредено во актите на училиштето, а во едно од училишта во тек е постапка за уредување на учеството на учениците во интерните акти на училиштето.

Учениците индиректно учествуваат во работата на органите на училиштето, преку информациите кои ги добиваат од класните раководители и предметните наставници, односно преку состаноци со претседателите и потпретседателите на класовите. Нивните претставници (претседатели на класови, на младинска ученичка заедница, односно средношколска ученичка заедница) се избираат од страна на учениците, на почеток на учебната година, или во присуство на класен раководител.

Учениците го остваруваат правото на учество кога се разгледуваат прашања за подобрување на условите за работа, избор на локации за екскурзии, даваат предлози за иницирање нови проекти, или преку Совет на родители и Совет на училиштето учествуваат со свои предлози.

Претставниците на училиштата сметаат дека е потребно формирање на Ученичката заедница на ниво на година (по една ученичка заедница за секоја година), односно формирање на ученичка заедница на ниво на училиште, а само едно од училиштата посочи потреба од учество на учениците во целокупната работа во наставниот процес.

КИЧЕВО

Во едно од две средни училишта во Кичево средношколците се вклучени во процесот на донесување на одлуки, во форма на Младинска организација, но не учествуваат во работата на органите кои управуваат во училиштето.

Постоечка форма на средношколско организирање во двете училишта е Класна/училишна заедница, односно Младинска организација, а нивни претставници во училиштето се претседателите на класна заедница и претседателот на училишна заедница, односно Младинската организација. Младинската организација брои 8 члена, а изборот на претседателот и членовите на младинската организација се организира на почетокот на учебната година, при што за претседател може да се кандидираат само претседателите од четврта година, а гласаат сите претседатели на паралелка. Изборот го прават заедно со класниот раководител, при што најчесто се избира кандидатот за кој нема изречено педагошка мерка. Изборот на претседателите на клас како претставници на средношколците е уредено со Правилник.

Претставниците на учениците учествуваат во работата на училиштето и неговите органи кога треба да се донесат одлуки за екскурзии, униформи и матурска прослава.

Училиштата сметаат дека постојната форма на учество делумно ги задоволува потребите и интересите на средношколците.

КОЧАНИ

Во двете средни училишта средношколците се вклучени во процесот на донесување на одлуки, а само едно училиште ја наведе формата на учество на децата преку Младински совет.

Учеството на учениците не е уредено во актите на училиштето, а претставници на средношколците се Младинскиот совет кој го сочинуваат претседателите на класови, чиј избор го вршат учениците по пат на предлагање кандидати и гласање. Исто така, претставници на учениците се претседателите на класна заедница кои ги избираат на почетокот на учебната година.

Правото на учество во едно од училиштата средношколците го остваруваат при организирање на воннаставни активности, хуманитарни и собирни акции, матурска прослава и сл.

Двете училишта сметаат дека постојната форма на учество на учениците целосно ги задоволува интересите на средношколците, при што едно од училиштата смета дека е потребно претседателот на класот да биде присутен на класниот совет со цел да може да ги информира учениците, односно да пренесе што е разговарано и одлучено.

КРАТОВО

Во општинското средно училиште учениците се вклучени во процесот на донесување на одлуки преку Ученичка заедница, што е уредено во Годишната програма за работа на училиштето. Ученичка заедница на ниво на училиште секоја втора седмица има средба со директорот и педагогот на училиштето. Покрај ученичка заедница на ниво на училиште има ученичка заедница на ниво на паралелка (клас), и на ниво на година.

Средношколците имаат свои претставници во училиштето- претседателите на класната заедница чиј избор е уреден со Правилник за избор на претседател на класната заедница и на Ученичката заедница на ниво на училиште. Изборот на претставниците на учениците го вршат самите ученици.

Претставниците на средношколците учествуваат во работата на училиштето и неговите органи во случаи на разгледување на актуелни проблеми, даваат предлози за подобрување на успехот и редовноста, условите за учење, како и за подобрување на културно - забавниот живот на учениците.

Училиштето оценува дека оваа форма на учество на средношколците делумно ги задоволува потребите и интересите на средношколците, и според стручната служба на училиштето потребно е да се подобри соработката помеѓу ученичката заедница, советот на родители и органите на управување и раководење во училиштето.

КРИВА ПАЛАНКА

Средношколците се вклучени во процесот на донесување на одлуки преку претставници на ниво на паралелка и на ниво на година, и преку истата форма учествуваат во работата на органите на училиштето. Класната заедница на ниво на година ја сочинуваат по еден претставник од секоја паралелка, а изборот на

претставниците на средношколците е од страна на учениците, со јавно гласање, за време на часот на раководителот на паралелката.

Претставниците на средношколците учествуваат во работата на училиштето и неговите органи во случаи кога квартално се разгледува успехот, редовноста и поведението на учениците, за прашања поврзани со организирање на екскурзии, реализација на проекти и сл.

Училиштето смета дека постојната форма на учество на учениците делумно ги задоволува потребите и интересите на средношколците и дека е потребно организирање на Средношколска унија на ниво на училиште, регион и на државно ниво.

КРУШЕВО

Вклученоста на средношколците во процесот на донесување одлуки во средното училиште е преку класна и Ученичка заедница на ниво на училиште, и е уредено во Статутот на училиштето и Статутот на Ученичката заедница.

Во училиштето освен претседатели и заменици претседатели на класови нема посебна форма на средношколско организирање. Изборот на претседателите и замениците го вршат заедно учениците и класниот раководител, а кандидатите самите се пријавуваат или се предложени од други ученици.

Претседателите/замениците како претставници на средношколците учествуваат во работата на училиштето кога треба да се решаваат проблеми и да се донесуваат одлуки поврзани со училишниот живот на средношколците.

Училиштето смета дека оваа форма на учество на средношколците во работата на органите на училиштето и донесување на одлуки кои се однесуваат на нив самите, само делумно ги задоволува интересите и потребите на учениците.

КУМАНОВО

Во пет средни училишта учениците се вклучени во процесот на донесување на одлуки во училиштето, преку Класните заедници, Класни совети, Ученичка заедница на ниво на клас и Одбор на година.

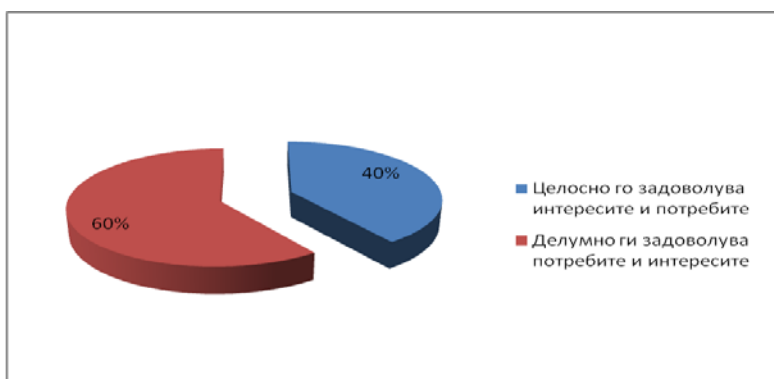
Учеството на средношколците е уредено во актите на училиштето, односно во Статут и Годишна програма и Правилникот за избор на ученик на генерација, односно Правилници за изведување на екскурзија, фотографирање и набавка на униформи.

Учениците учествуваат во работата на училиштето преку дебати, состаноци на органите или посредно, преку претставници на класовите.

Средношколското организирање е во форма на класна/училишна, односно Ученичката заедница, а во едно средно училиште има Училишен парламент. Претставници на учениците-средношколци се претседателите/заменици претседатели на класовите, Дете правобранител, претседател на Училишен парламент и претставници на Средношколски пленум. Претставниците на средношколците се избираат со гласање, а изборот на Дете правобранител и заменик/ци е по пат на оглас, при што кандидатот кој се пријавува доставува мотивациско писмо и пријава.

Претставниците на средношколците учествуваат во работата на училиштето и неговите органи кога станува збор за прашања од интерес на учениците, а во соработка со директорот и предметните професори при организирање на матурски прослави, екскурзии, одбележување на патронатот на училиштето, фотографирање за табло итн.

Училиштата се поделени во однос на постојната форма на учество на децата, односно две училишта сметаат дека постојната форма целосно ги задоволува потребите и интересите на средношколците и не се потребни други форми, а три училишта се на мислење дека оваа форма делумно ги задоволува потребите и интересите на средношколците, и дека е потребно поголемо учество во ученички организации, како и нивно учество при подготовка и измени на програми по определени предмети.

ЛИПКОВО

Во средното општинско училиште учениците се вклучени во процесот на донесување на одлуки преку Унија на ученици и претседател на клас, Совет на родители и класен раководител. Учесството на учениците не е уредено во актите на училиштето.

Средношколското организирање во училиштето е преку Унијата на ученици која ја сочинуваат сите претседатели на клас. Изборот на претставниците го вршат самите ученици, а постапката не е уредена во актите на училиштето.

Претставниците на средношколците учествуваат во работата на училиштето за прашања поврзани со успехот на учениците, екскурзии и организирање на други активности и манифестации во училиштето.

Училиштето смета дека постојната форма на учество на учениците делумно ги задоволува потребите и интересите на средношколците и е потребна поголема вклученост на учениците и на нивните родители во донесувањето на одлуки во училиштето.

МАВРОВО И РОСТУШЕ

Вклученоста на учениците во процесот на донесување одлуки во училиштето е во форма на класна и Ученичка заедница, што е уредено во Годишната програма за работа на училиштето и Програма за работа на ученичката заедница.

Учениците преку нивните претставници учествуваат во решавање на прашања и проблеми поврзани со успехот на учениците, организирање екскурзии и излети, културно- забавен живот и сл. Секој клас има претседател кој се избира со тајно гласање на предлог на учениците и класните раководители. Изборот го вршат заедно учениците и класните раководители.

Покрај наведеното учениците го остваруваат правото на учество преку решавање на прашања и проблеми поврзани со успехот, дисциплината, формирање на секции и сл.

Училиштето смета дека постојната форма на учество на учениците делумно ги задоволува потребите и интересите на средношколците и е потребно соработка со другите училишта, со средношколската организација на ниво на град или држава, со цел споделување на искуства, пренесување на знаења итн.

МАКЕДОНСКИ БРОД

Класното раководство и ученичка заедница се формите преку кои средношколците се вклучени во процесот на донесување одлуки во средното општинско училиште, и истото е уредено во Правилник за организација на работата на класната заедница. Учениците избираат претседатели на класни заедници и нивни заменици, секој за нивен клас, по пат на гласање.

Во работата на училишните органи учествуваат преку Училишниот одбор, односно двајца членови кои се од редот на родителите.

Петставниците на средношколците учествуваат во работата на училиштето при решавање на прашања поврзани со избор на туристички агенции за патувања, избор на фото студио, избор на угостителски објект за матурска вечер и сл.

Училиштето смета дека постојната форма на учество на учениците целосно ги задоволува потребите и интересите на средношколците и доволно се застапени.

МАКЕДОНСКА КАМЕНИЦА

Училишна заедница е формата во која средношколците се вклучени во процесот на донесување одлуки во средното училиште, при што се инволвирани во сите сфери на ученичкото тековно работење.

Учениците имаат свои претседатели на класните заедници кои ги избираат по предлог на нивни соученици, уредено во Правилник за работа. Покрај претседатели на клас имаат заменици, кои самостојно ги предлагаат и избираат учениците.

Претставниците на средношколците учествуваат во работата на училиштето и неговите органи за прашања од воспитно-образовната сфера.

Училиштето смета дека постојната форма на учество на учениците целосно ги задоволува потребите и интересите на средношколците, но и покрај тоа смета дека е потребно поголем број на ученици да бидат инволвирани во средношколски училишен центар.

НЕГОТИНО

Младинска организација е формата во која средношколците се вклучени во процесот на донесување одлуки во средното училиште, и истата форма е за нивното средношколско организирање.

Средношколците ги избираат своите претставници - претседатели на класови и претседател на Младинската организација заедно со класниот раководител, додека претседателот на Младинската организација го избираат претседателите на класовите со тајно гласање, при што изборот е уреден со Статут на училиштето.

Претставниците на средношколците учествуваат во воннаставни активности и организирање на хуманитарни активности.

Училиштето смета дека постојната форма на учество на учениците целосно ги задоволува потребите и интересите на средношколците.

ОХРИД

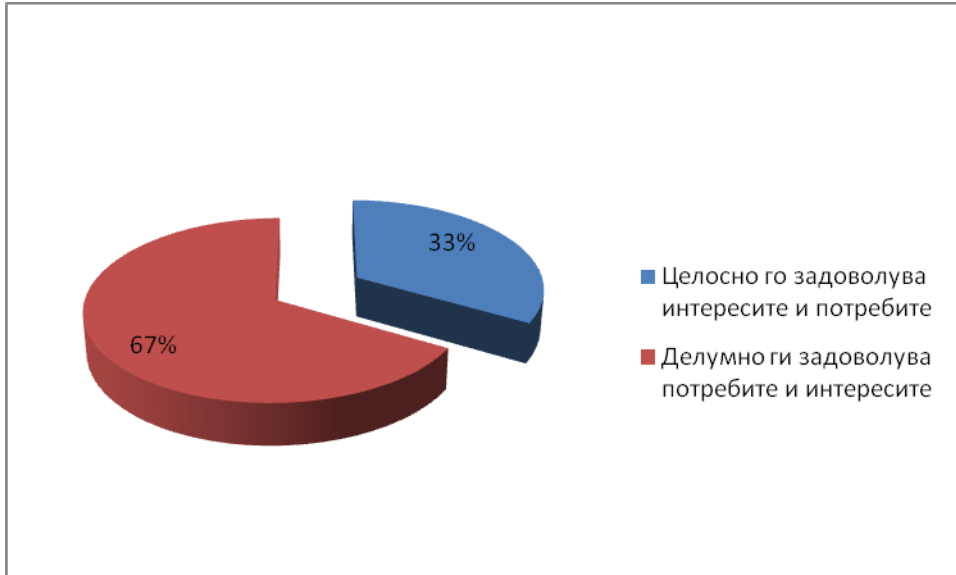
Од четири средни училишта три доставија одговор на Прашалникот, а анализата на добиените одговори покажува дека средношколците во три средни училишта се организирани преку Ученичка заедница или Младинска организација, и се вклучени во процесот на донесување на одлуки во училиштето. Притоа, во две училишта учеството е предвидено во Годишната програма за работа.

Учениците избираат свои претставници-претседатели на класови по пат на гласање, додека претседателот на Младинската организација го избираат претставниците на класните заедници. Покрај ова имаат заменик претседател, секретар и записничар.

Најчесто претставниците на средношколците учествуваат во работата на училиштето и неговите органи при анализа на успехот, поведението и редовноста во наставата, за прашања поврзани со одржување на редот и дисциплината, организирање на материјална помош на ученици.

Во овие средни училишта учениците т.е. нивните претставници учествуваат кога се одлучува за организирање на екскурзии, излети, воннаставни активности, хуманитарни акции и сл. активности.

Две средни училишта сметаат дека постојната форма на учество делумно ги задоволува потребите и интересите на средношколците и е потребно поголемо ангажирање на учениците во училишниот живот и во работењето на органите на училиштето. Третото училиште е на мислење дека постојната форма на вклученост и организирање не целосно ги задоволува потребите и интересите на средношколците.

ПРИЛЕП

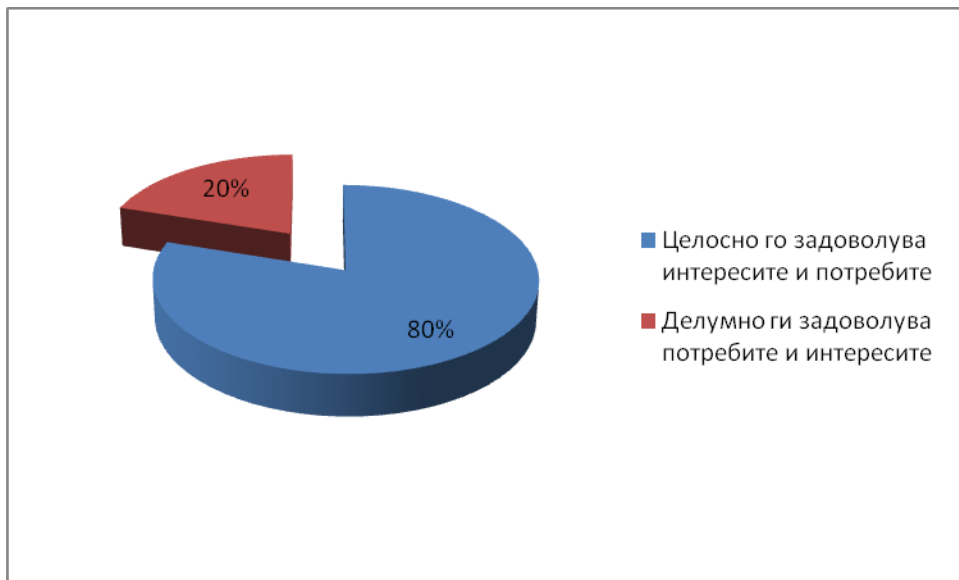
Класна заедница, Училишна заедница, Младинска училишна заедница, Локална младинска организација и Дете правобранител се формите преку кои средношколците се организирани и претставувани во пет средни училишта во Прилеп. Прашањето за учество на учениците е уредено со Правилник, Статут на училиштето или пак, во Годишната програма за работа.

Учеството на средношколците во работата на органите кои управуваат со училиштето е непосредно преку учество во одредени тимови, одбори, во комуникација и соработка со директорот, и посредно преку Советот на родители.

Средношколците исто така, избираат претседатели на класови, претседатели на година, претседател на Младинска организација и Дете правобранител, при тоа генерално претставниците се избираат по пат на гласање и гласачки ливчиња или на класен час користејќи ги моделите за избор на класна/младинска заедница. Изборот на дете правобранител и неговите заменици се врши на начин што учениците сами се пријавуваат, со мотивациско писмо и пријава, потоа добиваат поддршка од соучениците со потписи, гласаат учениците и се избира оној кандидат кој има најмногу гласови.

Претставниците на учениците најчесто учествуваат во работата на училиштето, односно неговите органи за прашања поврзани со организирање приредби, анкети, хуманитарни акции или даваат мислења и предлози за работата на училиштето и за одлуки од значење на учениците.

Најголемиот број од училиштата сметаат дека не се потребни промени во формата на учество на учениците и дека постојната форма целосно ги задоволува потребите на учениците, при што училиштето во кое како форма на организирање, односно застапување на правата на учениците има Дете правобранител посочува дека овој модел треба да се примени и во другите средни училишта.

ПРОБИШТИП

Средношколците преку класните заедници учествуваат во процесот на донесување одлуки во училиштето, што е уредено со Статут на училиштето.

Учеството на учениците во работата на органите на училиштето е преку Советот на родители, додека средношколското организирање е преку Средношколската унија. Претседателот на средношколската унија и претседателите на класови се претставници на учениците во училиштето, кои се избираат од самите ученици. Други претставници на учениците се Комисија за оценување и Комисија за дисциплина.

Учениците го остваруваат правото на учество при разгледување на проблеми со оценување на знаењето на учениците.

Училиштето смета дека постојната форма на учество на учениците делумно ги задоволува потребите и интересите на средношколците.

РАДОВИШ

Средношколската унија е формата во која учениците се вклучени во процесот на донесување на одлуки во училиштето и учествуваат во работата на органите кои управуваат со училиштето. Покрај наведеното, посредно преку Совет на родители и со доставување на предлози до Училишниот одбор и до директорот учествуваат во работата на средното училиште.

Претставници на учениците се и претседателите на класови кои се избираат во секој клас, по пат на гласање од страна на учениците, потоа заменик претседател, секретар и благајник.

Претставниците на средношколците учествуваат во работата на училиштето во случаи кога директно се засегнати правата на средношколците во ова училиште.

Училиштето смета дека постојната форма на учество на учениците целосно ги задоволува потребите и интересите на средношколците и во моментот не е потребна никаква промена.

РЕСЕН

Учениците во средното општинско училиште се вклучени во процесот на донесување одлуки преку Младинска организација, што е уредено со Годишна програма и програма за работа. Со Годишната програма е предвидено учество на учениците, односно нивно вклучување во воннаставни и наставни активности.

Младинската организација ја сочинуваат претседателите на секоја паралелка, кои се избираат од страна на учениците, со тајно гласање. Исто така, учениците избираат заменик-претседател и благајник, а изборот на претставниците на учениците не е уреден во актите на училиштето.

Претставниците на учениците учествуваат во работата на училиштето и неговите органи при изработка на планот за активности на Младинската организација, организирање на екскурзии, матурски прослави, фотографирање, приговори по оценување и сл.

Училиштето смета дека постојната форма на учество на учениците не ги задоволува потребите и интересите на средношколците.

СВЕТИ НИКОЛЕ

Во општинското средно училиште средношколците не се вклучени во процесот на донесување одлуки во училиштето, ниту учеството е уредено во актите на средното училиште.

Учениците се застапени преку претседателите на класните заедници, кои ги избираат сами, во рамките на паралелката, а претседателите на класните заедници ја сочинуваат Ученичката заедница.

Претставниците на средношколците носат одлуки преку ученичката заедница најчесто за избор на дестинации за екскурзија, место за матурска прослава и сл.

Училиштето смета дека постојната форма на учество на учениците делумно ги задоволува потребите и интересите на средношколците и дека учениците треба да добијат поголемо влијание и моќ во носењето одлуки.

СКОПЈЕ

Анализата на одговорите на прашалниците од средните училишта во Скопје⁴ покажува дека учениците во средното образование најчесто се вклучени во процесот на

⁴ Од 29 средни училишта добиен е одговор од 27 и анализата се однесува на овие училишта.

донесување одлуки, преку нивни претставници (претставници на паралелки, класна заедница, училишна заедница, средношколска заедница).

Учеството на средношколците е уредено или во Статутот на училиштето или во Годишната програма за работа, односно Програмата за работа на училишната заедница, но исто така има училишта во кои формата на учество на средношколците не е уредена со никаков интерен акт.

Средношколците се организирани во неколку форми и тоа: претставници на паралелки, класна/ученичка заедница, Училишна заедница, средношколска заедница, а претставниците на средношколците се предложени од соучениците во класот, при што нивниот избор е по пат на гласање од страна на учениците.

Во дел од скопските средни училишта изборот на претставникот учениците го вршат заедно со класниот раководител.

Застапувањето на правата на учениците пред училишните органи, односно искажувањето на мислењето или ставот е посредно преку претседателот на класот/заедницата, класниот раководител, исто како и учеството во работата на органите кои управуваат со училиштето преку Советот на родители односно претставниците од редот на родителите во Училишниот одбор.

Во дел од средните училишта претседателите на класовите учествуваат во работата на Советот на годината и преку предлози ги застапуваат правата на учениците

Претставникот/иците на средношколците се консултирани и учествуваат во работата на училиштето кога се одлучува за организирање на екскурзии, матурски прослави, училишни изложби, хуманитарни акции, спортски манифестации и натпревари и слични активности и акции.

Најголемиот број од училишта во Скопје сметаат дека постојната форма на учество на децата во донесување одлуки не треба да се промени, затоа што во целост ги задоволува потребите и интересите на средношколците. Училиштата пак, кои не се согласуваат со ваквото мислење и сметаат дека постојната форма или делумно или воопшто не ги задоволува потребите и интересите на средношколците предлагаат учеството на средношколците да биде уредено во подзаконски акт на Министерството за образование и наука, партиципирањето на средношколците да се уреди со Законот за средното образование, при што изборот на претставниците на учениците да биде унифицирано, а работата уредена со соодветна Програма.

Средношколците во Државното средно училиште за рехабилитација и образование „Св.Наум Охридски“ поради попреченоста не се вклучени во процесот на донесување одлуки, а своите права ги застапуваат преку класната заедница, посредно преку класните раководители и Советот на родители. Предлагаат свои претставници во класните заедници кои учествуваат при решавање на проблеми на ниво на клас.

СТРУГА

Во две средни училишта вклученоста на учениците во процесот на донесување на одлуки е во форма на Ученичка заедница и давање предлози преку претставниците на учениците. Притоа, партиципацијата на учениците е уредена во актите на средното училиште и тоа со Правилник .

Средношколците преку своите претставници учествуваат за прашања кои се од нивен интерес но, не учествуваат во работата на органите кои управуваат со училиштето, односно органите кои ги донесуваат одлуките.

Постоечка форма на средношколско организирање во двете училишта е Одделенска и ученичка заедница, односно Младинска организација на училиштето и претседателите на класови/ученичката заедница се нивни претставници. Во едно од средните училишта има Дете правобранител и заменици кои се избираат со тајно гласање од страна на учениците, односно согласно со Прирачникот за демократско учество на учениците од Проектот за меѓуетничка интеграција во образованието.

Средношколците можат да партиципираат во скоро сите сфери од училишното делување, поврзани со наставата и воннаставните активности, условите во училиштето, односите меѓу учениците, лично или преку свои претставници, а најчесто се консултирани за прашања поврзани со екскурзии, матурски прослави и сл.

Двете училишта се на мислење дека постојната форма на учество на учениците делумно ги задоволува интересите на средношколците, односно дека е потребно поголема активност и свесност кај учениците за вклучување во работата и училишните активности.

СТРУМИЦА

Учениците во едно од трите средни училишта не се вклучени во процесот на донесување одлуки. Во двете средни училишта каде има нивна партиципација, истата е

во форма на Училишна заедница или преку Советот на класовите, Комисии за избор на изведувачи на екскурзии, избор на фотограф за изработка на табло, при што учеството на учениците не е уредено во актите на училиштето, за разлика од средното училиште во кое нема вклученост на учениците во процесот на донесување одлуки, а е уредено со Програмата за работа на училиштето.

Средношколците ги застапуваат правата и интересите на посреден начин преку своите претставници во Ученичката заедница и Младински совет на ниво на училиште и општина, преку претседателот на Советот на родители и на Ученичката заедница на ниво на година.

Своите претставници средношколците ги избираат по пат на јавно гласање, на почетокот на годината, сами или заедно со класните раководители, а кандидатите можат и самите да се пријавуваат/предлагаат.

Претставниците на средношколците учествуваат во работата на училиштето при разгледување на проблем со некој од учениците во класот, учествуваат во организацијата на различни манифестации, матурски прослави, а во едно училиште учествуваат и на седници на Наставничкиот совет на паралелките, и во комисии и тела кои по потреба ги формира директорот или Наставничкиот совет.

Училиштето кое смета дека постојната форма делумно ги задоволува потребите и интересите на средношколците оценува дека е потребно да се зголеми соработката меѓу средношколците на ниво на општина и на државно ниво, како и да се изготви унифициран Правилник за ученичко организирање на ниво на држава.

ТЕТОВО

Во шест од седум средни училишта кои одговорија на Прашалникот, во училиштето постои некоја форма на вклученост на средношколците во процесот на донесување одлуки, на посреден начин преку наставниците во Училишниот одбор,

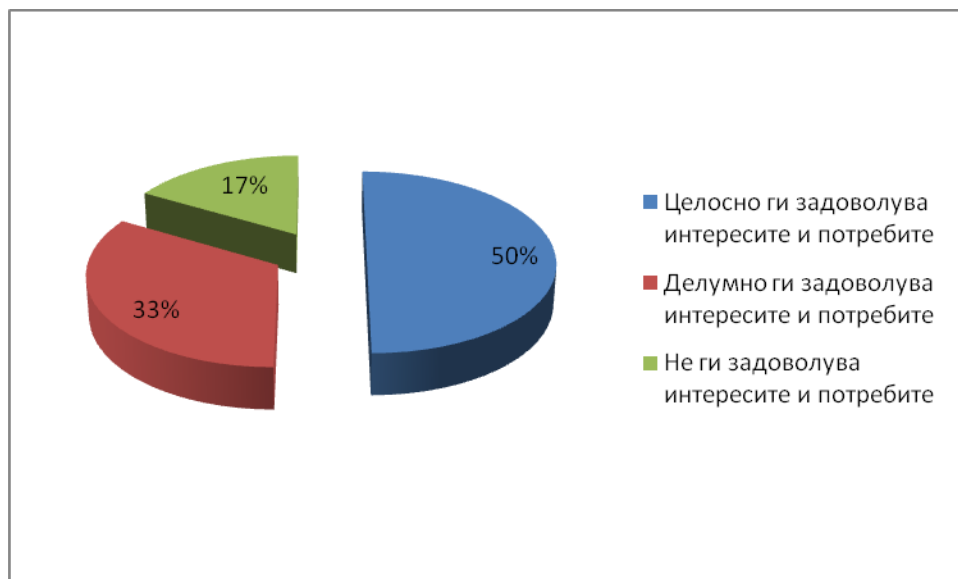
Класен совет, Училишен совет, Младински форум или Унија на средношколци, при што учениците даваат идеи и предлози за функционирање на училиштето. Во четири средни училишта учеството на средношколците е уредено во актите на училиштето, односно во Статут, Правилник или со Куќен ред.

Директно учество на учениците во работата на органите кои ги донесуваат одлуките нема, освен преку претставници кои ги презентираат нивните ставови и мислења претходно искажани на состаноци на класна заедница или младински форум, на јавни трибини, предавања и сл.

Средношколско организирање на учениците е преку Училишна заедница, Унијата на средношколци, Младински форум, а нивни претставници во училиштето најчесто се претседателите на класни заедници, Претседателство на генерација или Младински форум. Овие претставници се избираат преку органите на класните заедници, со непосредно гласање од страна на учениците или заедно се класниот раководител. Освен претседател средношколците имаат и други претставници, и тоа: членови на претседателство, секретари и благајници, а во некое од училиштата и генерациски претставник.

Претставниците на средношколците учествуваат во работата на училиштето најчесто преку организирање на училишни екскурзии, матурска вечер, разни манифестации во училиштето. Во едно од училиштата учествуваат во советот на класни раководители, наставничкиот совет и советот на родители, при подготовка на школската програма, периодични анализи на поведение на учениците.

Три од училиштата сметаат дека формата на учество на учениците целосно ги задоволува потребите и интересите на средношколците, две училишта сметаат дека делумно се задоволени потребите, а едно училиште дека нег и задоволува. При тоа, училиштата се на мислење дека се потребни промени на постојната форма на учество, односно дека е потребно поголемо учество на учениците во донесување одлуки, и нормативно регулирање на ученичката заедница од страна на Министерство за образование и наука, со подзаконски акт-Правилник.

ЦЕНТАР ЖУПА

Во средното општинско училиште вклученоста на учениците во процесот на донесување на одлуки во училиштето е преку Училишна заедница, што е уредено со Статутот на училиштето.

Средношколците преку свој легитимен претставник учествуваат во работата на органите кои управуваат со училиштето, односно преку Училишната заедница која е форма на средношколско организирање преку која ги застапуваат своите права и го искажуваат својот став во училиштето.

Класните заедници се јавуваат како претставници на учениците, а се избираат за секој клас, на демократски начин со јавно гласање од страна на самите ученици. Покрај претседатели на класови избираат заменици претседатели, благајник, секретар и членови.

Не е наведено конкретно за кои прашања, односно во кои случаи претставниците на средношколците учествуваат во работата на училиштето и неговите органи.

Училиштето е на мислење дека постојната форма на учество на учениците целосно ги задоволува потребите и интересите на средношколците, односно дека според актите на училиштето истите доволно се вклучени во организацијата и работата на училиштето и им се задоволени сите права.

ШТИП

Класна заедница и Совет на класна заедница се форми на вклучување на средношколците во процесот на донесување одлуки во две средни училишта, во трето училиште учениците на неформален начин, преку учество на дебати, дискусии и состаноци се вклучени во процесот на донесување одлуки, а во две средни училишта нема форма на учество на учениците. Прашањето на учество, односно вклучување на учениците во училишта каде учениците се вклучени во процесот на одлучување е уредено со Статут или Правилник.

Во четири од пет средни училишта средношколците не учествуваат во работата на органите кои управуваат со училиштето, а само во едно училиште претставници на учениците присуствуваат на седница на Наставнички совет и по потреба во работата на Училишниот одбор.

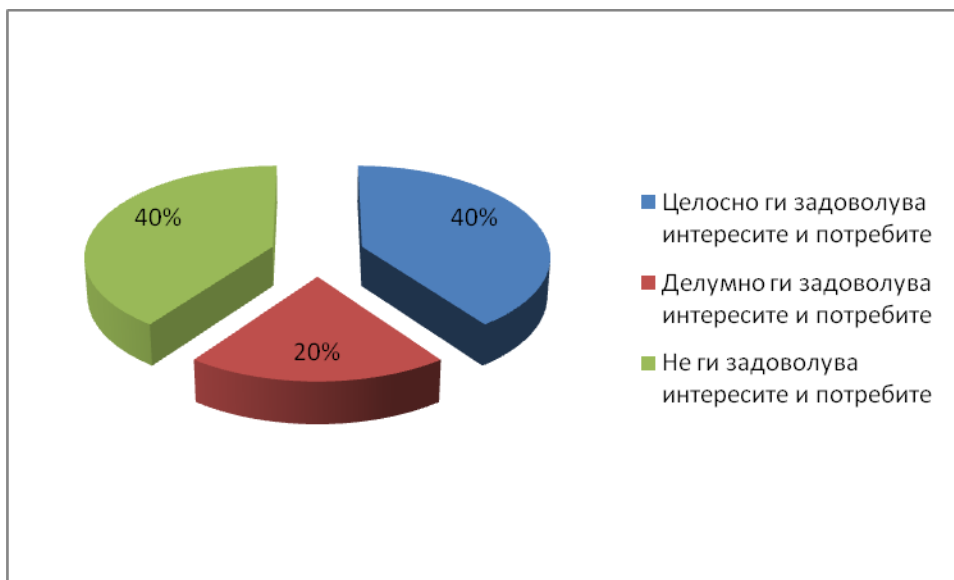
Средношколците во 4 средни училишта имаат форма на средношколско организирање преку Младинската организација, Ученички совети, Класна заедница на ниво на клас, година и училиште. Притоа, избираат претседател на клас/класна заедница, Ученичка организација, а во едно училиште имаат свој претставник- Дете правобранител. Изборот на претставниците го прават самите ученици, секоја година, а во дел од училиштатат кандидатите сами се пријавуваат. Исто така, имаат заменик претседател и секретар.

Претставниците на средношколците учествуваат во работата на училиштето и неговите органи во случаи кога имаат иницијатива за одредени активности и настани во

училиштето, или при изработка на Правилници, Кодекси и др акти и документи за работата на училиштето, односно за прашања поврзани со спроведувањето на екскурзии, решавање проблеми на учениците или планирање на воннаставните активности.

Училиштата се поделени во одговорите за формата на учество на учениците, па така, 2 средни училишта сметаат дека постојната форма е доволна и ги задоволува потребите на средношколците, 1 училиште смета дека моменталната состојба со улеството на средношколците делумно задоволува, а 2 дека не задоволува. При тоа, училиштата меѓу другото, сметаат дека е потребно да се промени односот на учениците кон класните заедници, поголемо учество на средношколците во работата на училиштето и учеството на средношколците да се уреди во актите на училиштето.

Во Државното средно училиште за образование и рехабилитација „Искра“ кое опфаќа ученици со посебни потреби (со интелектуална и комбинирана попречност), минимално е учеството на учениците во донесувањето на одлуки и учеството во работата на органите кои управуваат во училиштето. Учениците во ова училиште учествуваат во изборот на претседател на класот и претседател на воспитна група, а учествуваат во еко одборот на училиштето со помош на наставниците. Родителите на учениците учествуваат во Совет на родители, Училишен одбор и Еко одбор на училиштето.

Прашањето за учество на средношколците во донесувањето одлуки не е во сите средни училишта на ист начин уредено. Во дел од училиштата ова прашање е уредено со акт на училиштето, а во голем дел прашањето за учество воопшто не е уредено. Имено, анализата покажа дека во 61 средно училиште учеството на средношколците во донесување одлуки е уредено во Статут, Годишна програма за работа, Програма за работа на училишна заедница или, пак во Куќниот ред или друг интересен акт, а дури во 42 средни училишта правото на учество на средношколците не е уредено, односно не е опфатено со никаков интересен акт на средното училиште.

Табела бр. 2 Прашањето за учество на средношколците во актите на средното училиште

Градови	Број на училишта во кои учеството на средношколците е уредено во актите на училиштето	Број на училишта во кои учеството на средношколците не е уредено во актите на училиштето
Берово	1	0
Битола	1	6
Богданци	1	0
Валандово	0	1
Велес	3	1
Виница	1	0
Врапчиште	1	0
Гевгелија	0	1
Гостивар	1	2
Дебар	0	1
Делчево	1	0
Демир Хисар	1	0
Долени	1	0
Илинден	1	0
Кавадарци	0	3
Кичево	1	1
Кочани	0	2
Кратово	1	0
Крива Паланка	0	1
Крушево	1	0
Куманово	4	1
Липково	0	1
Маврово и Ростуша	1	0
Македонски Брод	1	0
Македонска Каменица	1	0

Неготино	1	0
Охрид	2	1
Прилеп	5	0
Пробиштип	1	0
Радовиш	0	1
Ресен	1	0
Свети Николе	0	1
Скопје	17	10
Струга	2	0
Струмица	1	2
Тетово	4	2
Центар Жупа	1	0
Штип	2	4
Вкупно	61	42

Претставници на учениците во средните училишта најчесто се претседателите на класовите, кои ги предлагаат учениците или самите кандидати се пријавуваат, при што во најголем дел учениците по пат на гласање го избираат претставникот и неговиот заменик/ци, а во дел од училиштата го избираат заедно со класниот раководител. Не во сите средни училишта има посебни правилници кои ја регулираат оваа материја, но во пракса неформално се врши избор на претседател, заменик/ици, секретар и благајник на клас. Во дел од училиштата кандидатот за претседател потребно е да исполнува определени критериуми, односно да биде одличн (солиден) ученик, да има примерно поведење, комуникациски вештини и сл. Во мал дел од средните училишта претставникот/ици на учениците присуствуваат на Наставнички совет или Совет на родители, но се без право на глас.

Од друга страна раководните структури или вработени професори и друг стручен кадар во средните училишта, во 55 средни училишта сметаат дека постојната форма за вклученост на учениците во донесувањето одлуки целосно ги задоволува потребите и интересите на средношколците, во 46 средни училишта сметаат дека има потреба ова прашање да се уреди на поинаков начин, при што, меѓу другото предлагаат законско нормирање на учеството на средношколците и формите на нивно здружување.

Според директорите на две средни училишта (во Скопје и Штип) учеството на децата со посебни потреби во донесувањето на какви било одлуки и во работата на органите е минимално. Учениците поради видот на попреченоста единствено учествуваат во избор на претседател на класот и претседател на воспитна група, како и во еко одборот со помош на наставниците („Искра“-Штип), односно преку класната заедница учествуваат во решавање на проблеми на ниво на клас („Св.Наум Охридски“-Скопје).

ЗАКЛУЧНИ СОГЛЕДУВАЊА

Учеството на средношколците во воспитно-образовниот систем во Република Македонија не е уредено со Законот за средното образование, ниту со подзаконски акти, а во средните училишта кои ова прашање го предвиделе во интерните акти на училиштето (Статут, Правилник или Куќен ред) не е насочено учеството на начин на кој упатува Конвенцијата за правата на детето, според која учеството на детето е еден од водечките принципи.

Истражувањето покажа ниско ниво на учество на средношколците во образовниот процес, нејасно уредена форма на здружување на средношколците и нивно учество во донесување одлуки за прашања кои ги засегаат. Средношколците не се препознаени како субјект и фактор кој може да придонесе за ефикасно функционирање и работење на училиштето.

Во најголемиот број од средните училишта класната заедница/ученичката заедница се најчестите форми преку кои учениците ги презентираат своите ставови и мислења и најчесто се информираат за образовните политики и планови на органите на училиштето, во кое тие следат настава. Формите на учеството и организирање на средношколците во средните училишта во Македонија се различни, не се унифицирани, но се препознава иницијативноста и свесноста на средношколците за потребата од здружување и учество во донесување одлуки.

Најчесто средношколците се консултирани за прашања поврзани со екскурзии, униформи, матурски одбележувања, разни видови акции и натпревари и сл. или давање совети, поретко се вклучени во следење на работата на органите, и се без право на учество и одлучување во процесите на носење на одлуки кои се однесуваат или ги засегаат нив, нивните права и интереси.

Во поголем дел од средните училишта или не се препознава или не е јасна визијата за учеството на средношколците во работата на органите на училиштето, а со тоа и придонесување за поквалитетен училишен живот на учениците, но и ефикасно функционирање на училиштето во целина.

ПРЕПОРАКИ:

Почитувањето на правото на учество на детето, односно правото да се слушне размислувањето на ученикот во контекст на образованието е од суштинско значење за остварување на правото на образование. Народниот правобранител препорачува да се преземат мерки за законско уредување на правото на учество на детето/ученикот во образовниот систем во Република Македонија, да се гарантира правото на здружување на учениците заради заштита и остварување на нивните права и интереси, на инклузивен и сеопфатен начин, со што ќе се создадат реални можности да се слушне мислењето на ученикот и да се обезбеди неговото учество во донесувањето значајни одлуки за прашања поврзани со училишниот живот.

Да се преземат мерки со цел учениците да се гледаат како партнери од страна на училиштата, но и пошироко од страна на надлежното Министерство, истите да бидат консултирани при донесувањето на одлуки кои се однесуваат на нив и влијаат на нивното учење и улогата во образовниот процес.

Прашањето на формата на средношколско организирање и консултирање да биде уредено со акт на училиштето, имајќи ги предвид потребите и ставовите на учениците-средношколци.

Училиштето во соработка со учениците да донесе акт во кој ќе го уреди прашањето за избор на претставници на учениците и непосредно застапување на правата на средношколците во органите на одлучување во училиштето.

Поголемо вклучување на средношколците во процесот на планирање и имплементирање на образовните политики, нивен придонес во подобрување на образованието (планирање, донесување или измена на одлуки кои влијаат на ученикот во текот на неговото образование), вклучувајќи ги и учениците со посебни потреби.

Прилог 1: Средни училишта во Република Македонија до кои е доставен Прашалникот

Берово

1. Општинско средно училиште „Ацо Русковски“

Битола

2. Средно општинско училиште - Гимназија „Јосип Броз Тито“
3. Средно општинско техничко училиште „Ѓорѓи Наумов“
4. Средно општинско училиште „Таки Даскало“
5. Средно општинско економско училиште „Јане Сандански“
6. Средно општинско земјоделско училиште „Кузман Шапкарев“
7. Општинско средно медицинско училиште „д-р Јован Калаузи“
8. Државно музичко училиште Битола

Богданци

9. Општинско средно училиште „Богданци“

Валандово

10. Средно општинско училиште „Гоце Делчев“

Велес

11. Средно општинско училиште гимназија „Кочо Рацин“
12. Општинско средно училиште „Јовче Тесличков“

13. Средно стручно општинско училиште „Коле Неделковски“
14. Средно стручно општинско училиште „Димитрија Чуповски“

Виница

15. Средно општинско училиште „Ванчо Прке“

Врапчиште

16. Средно општинско училиште „Неготино“

Гевгелија

17. Средно општинско училиште „Јосиф Јосифовски“

Гостивар

18. Средно општинско училиште „Гостивар“
19. Средно општинско медицинско училиште „Гостивар“
20. Средно општинско техничко училиште „Гостивар“
21. Средно општинско економско училиште „Гостивар“

Дебар

22. Центар За Средно Насочено Образование „Здравко Чочковски“

Делчево

23. Средно општинско училиште „Методи Митевски –Брицо“

Демир Хисар

24. Средно општинско училиште „Крсте Петков Мисирков“

Долнени

25. Средно општинско училиште „Преродба -Рилиндја“

Илинден

26. Средно општинско стручно училиште „Илинден“

Кавадарци

27. Средно општинско училиште Гимназија „Добри Даскалов“
28. Средно општинско училиште „Киро Спанцов –Брко“
29. Средно општинско земјоделско шумарско училиште „Ѓорче Петров“

Кичево

30. Општинско средно училиште „Мирко Милески“
31. Општинско средно училиште „Дрита“

Кочани

32. Средно општинско училиште „Љупчо Сантов“
33. Средно општинско училиште „Гошо Викентиев“

Кратово

34. Средно општинско училиште „Митко Пенџуклиски“

Крива Паланка

35. Средно општинско училиште „Ѓорче Петров“

Крушево

36. Средно општинско училиште „Наум Наумовски –Борче“

Куманово

37. средно општинско училиште гимназија „Гоце Делчев“

38. Средно општинско училиште гимназија „Сами Фрашери“

39. Средно стручно општинско училиште „Киро Бурназ“

40. Средно општинско училиште „Перо Наков“

41. Општинско средно техничко училиште „Наце Буѓони“

Липково

42. Средно општинско училиште „Исмет Јашари“

Маврово и Ростуше

43. Средно општинско училиште „Маврово –Ростуше“

Македонски Брод

44. Средно општинско училиште „Св. Наум Охридски“

Македонска Каменица

45. Средно општинско училиште „Миле Јаневски –Џингар“

Неготино

46. Средно општинско училиште „Св. Кирил и Методиј“

Охрид

47. Општинско средно училиште „Св. Климент Охридски“

48. Средно општинско стручно училиште „Св. Кирил и Методиј“

49. Општински електро -машински училишен центар „Св. Наум Охридски“

50. Општинско угостителско -туристичко училиште „Ванчо Питошески“

Прилеп

51. Средно општинско училиште гимназија „Мирче Ацев“

52. Средно општинско училиште „Ѓорче Петров“

53. Средно општинско училиште „Орде Чопела“

54. Средно општинско економско правно трговско училиште „Кузман Јосифовски Питу“

55. Средно општинско училиште „Ристе Ристески –Ричко“

Пробиштип

56. Средно општинско училиште „Наум Наумовски –Борче,,

Радовиш

57. Средно општинско училиште „Коста Сусинов“

Ресен

58 . Средно општинско училиште „Цар Самоил“

Свети Николе

59. Средно општинско училиште „Кочо Рацин“

Скопје

60. Средно училиште на Град Скопје Гимназија „Раде Јовчевски –Корчагин“
61. Средно училиште на Град Скопје Гимназија „Никола Карев“
62. Средно училиште на Град Скопје Гимназија „Зеф Љуш Марку“
63. Средно училиште на Град Скопје Гимназија „Јосип Броз Тито“
64. Средно училиште на Град Скопје Гимназија „Орце Николов“
65. Средно училиште на Град Скопје „Кочо Рацин“
66. Средно училиште на Град Скопје Гимназија „Панче Арсовски“
67. Средно училиште на Град Скопје „Браќа Миладиновци“
68. Средно училиште на Град Скопје „Георги Димитров“
69. Средно медицинско училиште на Град Скопје „д-р Панче Караџозов“
70. Средно економско-правно училиште на Град Скопје „Васил Антевски Дрен,
71. Средно економско и правно училиште на Град Скопје „Арсени Јовков“
72. Средно училиште на Град Скопје „Цветан Димов“
73. Средно училиште на Град Скопје „Лазар Танев“
74. Средно училиште на Град Скопје „Марија Кири Склодовска“
75. Средно градежно гимназиско училиште на Град Скопје „Здравко Цветковски“
76. Средно училиште на Град Скопје „8-ми Септември“
77. Средно училиште на Град Скопје „Владо Тасевски“
78. Средно училиште на Град Скопје „Димитар Влахов“
79. Автосообраќаен училишен центар на Град Скопје „Боро Петрушевски“
80. Средно електротехничко училиште на Град Скопје „Михајло Пупин“
81. Средно училиште на Град Скопје „Шаип Јусуф“
82. Државен музичко-балетски училишен центар „Илија Николовски Луј“
83. Државно средно училиште за применета уметност „Лазар Личеноски,,
84. Државно училиште за физичка култура „Методија Митевски Брицо“
85. Државно средно училиште Спортска академија
86. Центар за образование и рехабилитација „Партенија Зографски“
87. Државно училиште за рехабилитација на деца и младинци со оштетен вид „Димитар Влахов“
88. Државно средно училиште за рехабилитација и образование „Св. Наум Охридски“

Струга

- 89. Средно општинско училиште гимназија „д-р Ибрахим Темо“
- 90. Средно општинско училиште „Нико Нестор“

Струмица

- 91. Средно општинско училиште „Јане Сандански“
- 92. Средно општинско училиште „Димитар Влахов“
- 93. Средно општинско училиште „Никола Карев“

Тетово

- 94. Средно општинско училиште Гимназија „Кирил Пејчиновиќ“
- 95. Средно општинско училиште – Втора Гимназија „7 -ми Март“
- 96. Средно општинско медицинско училиште „Никола Штејн“
- 97. Средно општинско економско училиште „8 Септември“
- 98. Средно општинско стручно училиште „Моша Пијаде“
- 99. Средно општинско текстилно училиште „Гоце Стојчески“
- 100. Државно музичко училиште „Тодор Скаловски – Тетоец“

Центар Жупа

- 101. Средно општинско училиште „Ата“

Штип

- 102. Средно општинско училиште гимназија „Славчо Стојменски“
- 103. Средно општинско училиште „Коле Нехтенин“
- 104. Средно општинско училиште „Димитар Мирасчиев“
- 105. Средно општинско училиште „Јане Сандански“
- 106. Државен музички училишен центар „Сергеј Михајлов“
- 107. Центар за специјално средно насочено образование и воспитание „Искра“

Прилог бр. 2. Средни училишта кои не одговориле на Прашалникот

Град	Назив на средно училиште
Охрид	СОСУ „Св. Кирил и Методиј“
Скопје	СУГС „Шаип Јусуф“ Државно училиште за рехабилитација на деца и младинци со оштетен вид „Димитар Влахов“
Тетово	СОУ-Втора Гимназија „7ми Март“
Вкупно	4 средни училишта

Народниот правобранител достави Прашалник до 107 средни училишта на кој одговориле 103, а 4 училишта не одговориле на Прашалникот: 2 средни училиште во Скопје, 1 во Тетово и 1 средно училиште во Охрид.